

Split i drugi, Kulturnoantropološki i kulturalnostudijski prilozi, ur. Ines Prica, Tea Škokić, Institut za etnologiju i folkloristiku, Hrvatsko etnološko društvo, Zagreb 2007., 214 str.

Pitanje je *Drugoga* u antropološkoj znanosti prisutno još od njezinih začetaka. *Drugost* zasnovana na znatnoj fizičkoj (geografskoj) i kulturnoj udaljenosti *objekta* istraživanja od istraživača samoga pretežno se izražavala terminima kao što su "egzotična" ili "primitivna" kultura. Međutim, u posljednjih nekoliko desetljeća *Drugi* se postupno sve više počeo približavati istraživaču, a istraživač *subjektu* s kojim katkad dijeli slične vrijednosti, prostor i kulturu, ili pak *Drugost* istraživač pronalazi u sebi samome.

Na tragu detekcije i znanstvenog suočavanja s *bliskim Drugim* izniknuo je i najveći dio priloga što ih okuplja nedavno objavljen zbornik *Split i drugi: Kulturnoantropološki i kulturalnostudijski prilozi*, nastao većim dijelom na temelju izlaganja sudionika Skupa Hrvatskog etnološkog društva što se održao u Splitu godine 2002.

Izbor teme i mjesta održavanja skupa nije bio slučajan: rezultat je to u domaćoj javnosti – pa tako i znanstvenoj – već duže prisutnog pitanja različitih oblika centralizacije Hrvatske koje se, kako ističe jedna od urednica zbornika (I. Prica), "potmulo valja između kodeksa političke korektnosti i snažnih provala lokalnih 'istinica' splitskog, odnosno zagrebačkog diskursa..." Ipak, reperkusije istodobnih odnosa suprotstavljenosti, ali i stalne i gotovo nužne međuovisnosti "metropole" i "cvita Mediterana" baš su zbog toga plodno područje za znanstvenu analizu. Rezultat je toga i ovaj zbornik, koji misao o pomirljivosti dviju sredina nudi već naslovom uvodnoga dijela (I. Prica) i to prilagodbom stiha (nekoć, a i danas) popularne zagrebačke rock-skupine gotovo općepoznatoj "činjenici" o ljepoti splitskih djevojaka ("Lipe žene prolaze kroz grad").

Osim uvodnoga dijela zbornik okuplja jedanaest radova od kojih je najveći dio izložen na spomenutom skupu, a naknadno su im dodani i neki problemski podudarni prilozi. Opozicija Zagreb – Split u središtu je zanimanja Ozrena Bitija, koji na primjeru analize medijskih priloga nastalih u povodu transfera zagrebačkog nogometaša u splitski nogometni klub taj odnos promatra kao "popularno-kulturni proizvod", a sport kao bitnu sastavnicu regionalnih (a i nacionalnih) identiteta koji se katkad i ritualno potvrđuju. Mediji, kao mjesto u kojemu istraživač susreće "gradu", zauzimaju važno mjesto i u radovima Lade Čale Feldman i Reane Senjković. U prilogu "Tiranija tijela: *Feralove* fotomontaže" Čale Feldman povezuje specifičan humor grada Splita, koji ovoga puta progovara preko nezavisnog splitskog medija (*Feral*) s rastućim, pa i vlastitim istraživačkim interesom "za konstrukciju predsjedničke figure na hrvatskoj kulturnoj, pa i metakulturnoj – karnevalskoj, medijskoj, kazališnoj – pozornici ...", analizirajući fotomontirane naslovnice *Ferala*, u kojima se pojavljuje predsjednikov lik.

Analiza predstavljenosti tradicijske kulture na internetskim stranicama dalmatinskih gradova navela je Reanu Senjković na zaključak kako se taj vid kulture "*izlijeva*" sa stranica turizmu orijentiranih mjesta. Nasuprot tomu, stranice gradova dalmatinskog zaleđa pokazuju se pretežno kao "rezervoari za *ulijevanje* identiteta", gdje element nostalgije igra vrlo važnu ulogu.

Odnosom obalnog područja Dalmacije i njezina zaleđa bavi se, ovaj put s etnomuzikološkog aspekta, i članak "Stavi prst u uvo pa goni" Joška Čaleta. Autor naglasak stavlja na stereotip o "nepremostivoj glazbeno-kulturološkoj razlici dvaju glazbenih sustava". Posebno je zanimljiv odnos superiornosti mediteranskoga glazbenog sustava kao jednog od bitnih kulturnih simbola priobalja i otoka nad "primitivnim" i "sirovim" glazbovanjem dalmatinskoga zaleđa, a u svjetlu autorove teze kako je glazbeni sustav dinarskih značajki sve do sredine 20. st. manje ili više, osim u dalmatinskome zaleđu, bio prisutan i u njezinu obalnome i otočnome dijelu.

Stereotipi, ovoga puta u svijetu dalmatinske zabavne pjesme, u središtu su interesa i Ane Perinić. Autorica analitičku pozornost usmjerava na određene motive (neuzvrćene ljubavi i ljubavne boli, na motiv žene koja objedinjuje vilinska i demonska svojstva, ljubavno rivalstvo, težnje za smrću i sl.), koji dominiraju glavninom pjesama što ih je u izvedbi muških glazbenika iznjedrio Splitski festival. Jedan je od izvođača i autora stihova koje analizira Perinić zaokupio – ovaj put s drugačijeg gledišta – pozornost autorice još jednoga priloga. Poimanje "afričke glazbe" kao "nepromjenjive, primitivne, autentične" te želja splitskog kantautora Gibonija da njegovu pjesmu *Mirakul* otpjeva "autohtoni Afrikanac", kao i kritika ocjene da Gibonijevo približavanje *world musicu* počiva na tome činu, pitanja su kojima se u članku "Čudo multikulturalizma: Gibonijev *Mirakul*" bavi Mojca Piškorić.

Originalnošću splitske skupine T.B.F., koja osim vizualnog identiteta, sadržaja pjesama i društvenog angažmana proizlazi i iz različitosti te skupine od ostalih domaćih hip-hopera, pa (djelomično i zbog toga) i nemogućnosti da se pojmi u opozicijama uobičajeno primjenjivima u ovakvim studijama, bavi se članak što ga potpisuje Tea Škokić.

"Ako je Split, tko je drugi?" naslov je priloga u kojemu Tomislav Pletenac, pomažući se postkolonijalnom kritikom, a polazeći od reprezentacija Splita što ih iščitava iz djela Roberta Adama i Alberta Fortisa, razmatra pitanje *Drugoga*, koji to svojstvo nerijetko zaprima (i) na temelju višeznačja – koje proizlazi iz mnoštva uporabnih konteksta – pojma civiliziranosti.

Urbanoantropološka studija Marka Mustapića otvara svijet jedne novijee makarske četvrti. Oertavajući prilike u kojima je *Dugiš* nastao i u kojima funkcionira, Mustapić nudi sliku sredine u kojoj se različitosti sukobljavaju, mijenjaju i međusobno prilagođavaju, a sve u cilju kontinuiranog obnavljanja i uspostavljanja – pojedincu manje ili više prihvatljive – kulture svakodnevice.

Zbornik zatvaraju članci koji se, iako tematski potpuno različiti, analitički vezuju uz procese preslojavanja, bili oni stvarne ili simboličke prirode. Dok Ana-Marija Vukušić upućuje na preinake koje je ideja viteštva – prisutna u službenom nazivu Sinjske alke kao označitelj podrijetla igre na kojoj se temelji – poprimila u kontekstu poslijeratnih zbivanja u Hrvatskoj, ali i poimanja muškosti u dalmatinskome zaleđu, Nives Rittig-Beljak govori o problemima utvrđivanja i razlikovanja antičkih, slavenskih, pa i mediteranskih jela i njihovih sastojaka.

Zbornik *Split i drugi* nesumnjivo će – u rastućem zanimanju domaćih etnologa za *bliskim Drugim*, ali i zbog metodoloških postupaka i problemske raznolikosti koju nudi – naći širu čitateljsku publiku.

Ana-Marija VUKUŠIĆ